

การถอดบทเรียน
โครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตร
เพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)

คำนำ

โครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเป้าหมายให้มีการใช้ประโยชน์ของที่ดินในประเทศให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพตรงตามศักยภาพของที่ดินและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากที่สุด โดยกำหนดเขตที่เหมาะสมในการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมง เพื่อหาความเหมาะสมของการทำการเกษตรในแต่ละพื้นที่ที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูงสุด ซึ่งจะทำการเกษตรมีผลกำไรที่สูงกว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการประกาศเขตเหมาะสมต่อการปลูกพืช ปศุสัตว์และประมง จำนวน 23 ชนิดสินค้า ได้แก่ พืช 13 ชนิด (ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน มะพร้าว ลำไย เงาะ ทูเรียน มังคุด และกาแฟ) ปศุสัตว์ 8 ชนิด (แกะ แพะ โคเนื้อ โคนม สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และกระบือ) และประมง 2 ชนิด (กุ้งทะเล และสัตว์น้ำจืด) ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภาคการเกษตรไทยยังมีการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศ และการเชื่อมโยงในระดับโลก มีความไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของสินค้าบางชนิด ส่งผลถึงราคาสินค้าเกษตรที่เกษตรกรได้รับ ส่วนด้านกายภาพเกษตรกรยังมีการผลิตตามความเคยชิน สินค้าเกษตรหลายชนิดจึงถูกผลิตอยู่ในพื้นที่เหมาะสม หรือไม่เหมาะสมทำให้มีต้นทุนในการผลิตสูง ขาดศักยภาพในการแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ผลักดันนโยบายลดต้นทุนและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันตามนโยบายบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เลย ได้ร่วมบูรณาการโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เพื่อมุ่งหวังร่วมยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้ถอดบทเรียนต้นทุนอาชีพเกษตรกรต้นแบบปี 2565 ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ที่ประสบความสำเร็จและเพื่อเป็นตัวอย่างในการดำเนินงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ และหวังว่าการถอดบทเรียนต้นทุนอาชีพเกษตรกรต้นแบบ (Agri Map) ครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

**การถอดบทเรียนเกษตรกรตัวอย่าง
โครงการบริหารจัดการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตร
เพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)
ประจำปีงบประมาณ 2565**

ชื่อ-สกุล	นางสุรียา ไชยเลิศ
วัน/เดือน/ปี	18 กุมภาพันธ์ 2514
การศึกษาสูงสุด	ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ที่อยู่	29 หมู่ 9 บ้านกกก้านเหลือง ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
อาชีพ	ทำนาข้าว 6 ไร่, ทำสวนยาง 3 ไร่, และทำสวนปลูกผักผสมผสาน 7 ไร่
อาชีพเสริม	ทำสวนผลไม้ 3 ไร่

แนวคิดหรือคติประจำใจ ที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

ปลูกทุกอย่างที่กินได้ ขายทุกอย่างที่เหลือกิน

การถอดบทเรียนเกษตรกรตัวอย่าง

1. หัวข้อการถอดบทเรียน: ปลูกทุกอย่างที่กินได้ ขายทุกอย่างที่เหลือกิน
2. จุดเริ่มต้น/แรงบันดาลใจ

นางสุรียา ไชยเลิศ เกิดมาในครอบครัวเกษตรกรการใช้ชีวิตโดยมีพ่อและแม่เป็นต้นแบบ ตอนเด็กที่บ้านปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง พอโตขึ้นและมีครอบครัวมีลูกก็สอนให้ลูกใช้ชีวิตแบบพอเพียงอาจจะไม่ร่ำรวยมากมายแต่ก็ทำให้ไม่มีหนี้สิน ประหยัดมัธยัสถ์เก็บออมเงินไว้ใช้ยามจำเป็นปลูกผักสวนครัวไว้กิน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้บริโภค ถ้าเหลือก็แบ่งขายลดรายจ่ายเพิ่มรายได้นอกจากบริเวณบ้านที่ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคแล้วยังทำสวนผสมผสานในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เพื่อสร้างรายได้เพิ่มจากเมื่อก่อนที่ทำเกษตรแบบใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่หลังจากที่เข้ารับกรมการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพก็ทำให้รู้ว่าตนเองมีรายได้แต่ละอาชีพเท่าไร เพียงพอกับรายรับหรือไม่ และต้องลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนอะไรบ้างก็นำเอาความรู้มาใช้ในการวางแผนการใช้ชีวิตประจำวัน และวางแผนการประกอบอาชีพด้วย

3. วิธีการ/ดำเนินการ/ระยะเวลาเริ่มต้น - ปัจจุบัน

การดำเนินงานในพื้นที่ 19 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าว 6 ไร่ พื้นที่ปลูกยางพารา 3 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชผักผสมผสาน 7 ไร่ และสวนผลไม้ 3 ไร่ ปลูกพืชผักไว้บริโภคเองแบบไร่นาสวนผสม เช่น ต้นหอม ผักชี ถั่วฝักยาว แตงกวา กะหล่ำ ผักบุ้ง และผลไม้ เช่น มะม่วง ลำไย เงาะ ฝรั่ง มะยมชิด น้อยหน่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการได้ทำการขุดสระให้จำนวน 3 บ่อ เพื่อใช้ในกิจกรรมด้านการเกษตร และเลี้ยงปลาที่ได้รับพันธุ์ปลาจากกรมประมง ส่วนไก่ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ จำนวน 20 ตัวนั้นเลี้ยงไว้ที่สวน กิจกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัวจากเดิมที่มีการทำไร่มันสำปะหลังอย่างเดียวหลังจากที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการพื้นที่ให้เหมาะสม ความรู้เรื่องพืช เรื่องดิน เรื่องสัตว์ และที่สำคัญ ความรู้ในเรื่องของต้นทุนประกอบอาชีพทำให้รู้จักต้นทุน นำมาใช้วิเคราะห์วางแผนการประกอบอาชีพได้ ทำให้รู้ว่าปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง ปัจจุบันอาชีพหลักที่สร้างรายได้มีอยู่ 3 อาชีพ ได้แก่ อาชีพปลูกผักสวนครัวผสมผสาน อาชีพปลูกยางพารา และอาชีพทำสวนผลไม้ผสมผสาน

4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้และธรรมชาติอย่างเหมาะสม โดยนำความรู้ที่ได้มาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในสวนผลไม้ และสวนผัก โดยการเก็บมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยสมุนไพรมีที่ปลูกไว้ ข่า ตะไคร้และสมุนไพรรื่นอื่นก็นำมาหมักเป็นยาฆ่าแมลง แทนการใช้ปุ๋ยเคมีและฉีดพ่นฆ่าแมลงศัตรูพืชในสวนผัก ทำให้พืชผักที่เก็บเกี่ยวก็ปลอดสารพิษไม่ทิ้งสารตกค้างไว้ในสวนผัก ไม่เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ปลูกและผู้บริโภค

5. วิธีการจัดบันทึก/เครื่องมือที่ใช้

มีการจัดบันทึกข้อมูลต้นทุนการผลิต รายได้ และค่าใช้จ่าย ในสมุดบัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน และบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพตามแบบที่ได้รับจากการเข้าอบรมการจัดทำบัญชีจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เลย จากการลงมือปฏิบัติจริงทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการทำบัญชี จึงได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เกษตรกรในหมู่บ้านในเรื่องการจัดสรรพื้นที่ในการปลูกพืชผักสวนครัวไว้ทานเองในบ้านเรือน และพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมที่สำคัญการจัดบันทึกบัญชีเพื่อให้รู้รายรับ-รายจ่าย รู้ต้นทุนประกอบอาชีพนำไปสู่การพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

6. ผลงานและความสำเร็จ

หลังจากที่ได้เข้ารับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนรายรับ - จ่าย และบัญชีต้นทุนการประกอบอาชีพจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เลย พบว่าตนเองสามารถนำข้อมูลทีจัดบันทึกมาวางแผนการใช้ชีวิตประจำวันได้เพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย มีเงินออม และที่สำคัญรู้จักต้นทุนในการประกอบอาชีพของตนเอง นำมาวิเคราะห์ เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้

7. ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาที่เกิดจากการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ของตนเอง คือรายได้หลักของครอบครัวมาจากสวนผักผสมผสาน แต่ในปัจจุบันพืชผักไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร เนื่องจากฝนตกชุกทำให้พืชผักที่ปลูกได้เน่าเปื่อยไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ตามเป้าหมาย

ต้นทุนประกอบอาชีพของ นางสาวสุรียา ไชยเลิศ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2565 – ปัจจุบัน

ชนิดพืชที่ปลูก	จำนวน	หน่วย	ช่วงเวลาการเพาะปลูก/สร้างรายได้/ต้นทุนประกอบอาชีพ											รายได้/ปี	ต้นทุนประกอบ	หมายเหตุ	
			ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.				ธ.ค.
ข่าวนาปี	6	ไร่	-	-	-	-	-									4,350	ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิต
ยางพารา	300	ตัน						-	-	-	-	-	-	-	24,000	16,020	ระยะเวลา 5 เดือน
ไก่	20	ตัว															เน้นไวบริโรค
ปลา	3	บ่อ															เน้นไวบริโรค
ไม้ผล	50	ตัน	-	-	-				-	-	-	-	-	-			เน้นไวบริโรค
ผักสวนครัว	7	ไร่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,000	52,635	ปลูกหมุนเวียนทั้งปี
รายได้รวม/ปี (1)												124,000					
ต้นทุนจากภาคการเกษตร/ปี (2)													52,635				
ต้นทุนจากภาคครัวเรือน/ปี (3)													12,500				
รายได้สุทธิ/ปี (4)												58,865		(1)-(2)-(3)			

ต้นทุนอาชีพของเกษตรกร
 ชื่อ นางสาวสุรียา ไชยเลิศ ที่อยู่ 29 หมู่ที่ 9 ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
อาชีพ ปลูกมันสำปะหลัง
ชนิดสินค้าเกษตรเดิม ปลูกมันสำปะหลัง

พื้นที่ 10 ไร่ - งาน

	รอบการผลิตที่ 2 (ปีปัจจุบัน)		รอบการผลิตที่ 1 (ปีก่อน)	
	ระหว่างวันที่ 1 ก.พ. 63 ถึงวันที่ 30 เม.ย. 64		ระหว่างวันที่ 1 ก.พ. 62 ถึงวันที่ 30 เม.ย. 63	
	หน่วย	บาท	หน่วย	บาท
รายได้				
● ขายเป็นมันสำปะหลัง	18,000 ก.ก.	45,000.00	20,000 ก.ก.	60,000.00
●				
รวมรายได้		45,000.00		60,000.00
หัก ต้นทุน/ค่าใช้จ่าย				
● ค่าไถ่พรวนดิน	500/ไร่	5,000.00	500/ไร่	5,000.00
● ยาฆ่าแมลง	3 แกลลอน	1,440.00	3 แกลลอน	1,440.00
● ค่าอาหาร+น้ำมัน	-	7,000.00	-	15,000.00
● ค่าแรงงาน	-	5,000.00	-	5,000.00
★ คิดค่าแรงงานตนเอง	-	7,500.00	-	7,500.00
★ คิดรายจ่ายสินทรัพย์ถาวรเฉลี่ยต่อรอบการผลิต				
รวมต้นทุน/ค่าใช้จ่าย		25,940.00		33,940.00
กำไร		19,060.00		26,060.00

รายได้ (บาท)	2.5/กก.	4,500/ไร่	3/กก.	6,000/ไร่
ต้นทุน (บาท)	1.44/กก.	2,594/ไร่	1.70/กก.	3,394/ไร่
ผลตอบแทน (บาท)	1.06/กก.	1,906/ไร่	1.30/กก.	2,606/ไร่

	ปีปัจจุบัน	ปีก่อน
	บาท	บาท
รายจ่ายในครัวเรือน	113,000.00	120,000.00
หนี้สิน	70,000.00	50,000.00
เงินออม	85,000.00	70,000.00

(ลงชื่อ).....ผู้เก็บข้อมูล

(นางสาวปิยะนุช กองราช.)

วันที่ 5 สิงหาคม 2565

ต้นทุนอาชีพของเกษตรกร
 ชื่อ นางสาวสุรียา ไชนเลิศ ที่อยู่ 29 หมู่ที่ 9 ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
อาชีพ ทำสวนผักผสมผสาน
ชนิดสินค้าเกษตรที่ปรับเปลี่ยน ทำสวนผักผสมผสาน

พื้นที่ 7 ไร่ - งาน

	รอบการผลิตที่ 2 (ปีปัจจุบัน)		รอบการผลิตที่ 1 (ปีก่อน)	
	หน่วย	บาท	หน่วย	บาท
	ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. 64 ถึงวันที่ 31 ธ.ค. 64		ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. 63 ถึงวันที่ 31 ธ.ค. 63	
รายได้				
● ขายผักสวนครัวผสมผสาน	4,100.00	145,000.00	4,500.00	150,000.00
รวมรายได้		145,000.00		150,000.00
หัก ต้นทุน/ค่าใช้จ่าย				
● ค่าน้ำมัน-รถไถพรวนดินเล็ก		3,500.00		3,000.00
● ค่ากากน้ำตาล	25 แกลลอน	4,000.00	25 แกลลอน	4,000.00
● ยาฆ่าเชื้อรา	3 ก.ก.	450.00	3 ก.ก.	450.00
● มูลสัตว์	50 ถุง	1,250.00	50 ถุง	1,250.00
● พันธุ์ ผักชี	3 ก.ก.	600.00	3 ก.ก.	600.00
● ถั่ว	3 กป.	360.00	3 กป.	360.00
● ต้นหอม	60 ก.ก.	3,000.00	60 ก.ก.	3,000.00
● กะหล่ำ	2 ห่อ	240.00	2 ห่อ	240.00
● แดงกวา	1 กป.	150.00	1 กป.	150.00
● ขึ้นฉ่าย	1/2 ก.ก.	150.00	1/2 ก.ก.	150.00
● บวบเหลี่ยม	2 กป.	340.00	2 กป.	340.00
● ผักบุ้ง	5 ห่อ	800.00	5 ห่อ	800.00
★ คิดค่าแรงงานตนเอง	-	65,000.00	-	55,000.00
★ คิดรายจ่ายสินทรัพย์ถาวรเฉลี่ยต่อรอบการผลิต		3,600.00		
รวมต้นทุน/ค่าใช้จ่าย		83,440.00		69,340.00
กำไร		61,560.00		80,660.00
	รายได้ (บาท)	35.37/กก. 20,714.29/ไร่	33.33/กก. 21,428.57 /ไร่	
	ต้นทุน (บาท)	21.06/กก. 12,334.29/ไร่	15.94/กก. 10,248.57/ไร่	
	ผลตอบแทน (บาท)	14.31/กก. 8,380/ไร่	17.39/กก. 11,180/ไร่	

	ปีปัจจุบัน	ปีก่อน
	บาท	บาท
รายจ่ายในครัวเรือน	50,000.00	110,000.00
หนี้สิน	70,000.00	80,000.00
เงินออม	65,000.00	50,000.00

(ลงชื่อ).....ผู้เก็บข้อมูล
 (นางสาวปิยนุช กองราช)

ต้นทุนอาชีพของเกษตรกร
ชื่อ นางสาวสุรียา ไชนเลิศ ที่อยู่ 29 หมู่ที่ 9 ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
ชนิดสินค้าเกษตรที่ปรับเปลี่ยน ทำสวนผักผสมผสาน

พื้นที่ 7 ไร่ - งาน

	รอบการผลิตที่ 2		รอบการผลิตที่ 1	
	ระหว่างวันที่.....ถึงวันที่.....	หน่วย	ระหว่างวันที่ 1 ม.ค. 65 ถึงวันที่ 31 ก.ค. 65	หน่วย
รายได้				
● ขายผักสวนครัวผสมผสาน			3,500.00 ก.ก.	100,000.00
รวมรายได้				100,000.00
หัก ต้นทุน/ค่าใช้จ่าย				
● ค่าน้ำมันรถไถพรวนดิน			-	3,500.00
● กากน้ำตาล			7 แกลลอน	1,120.00
● ยาฆ่าเชื้อรา			1 แกลลอน	150.00
● มูลสัตว์			35 ถุง	875.00
● พันธุ์ ผักชี			3 ก.ก.	600.00
● ถั่ว			3 กป.	360.00
● ต้นหอม			50ก.ก.	2,500.00
● กะหล่ำ			2 ห่อ	240.00
● แดงกวา			1 กป.	150.00
● ขึ้นฉ่าย			1/2 ก.ก.	150.00
● บวบเหลี่ยม			2 กป.	340.00
● ผักบุ้ง			5 ห่อ	800.00
★ คิดค่าแรงงานตนเอง			-	37,750.00
★ คิดรายจ่ายสินทรัพย์ถาวรเฉลี่ยต่อรอบการผลิต				3,600.00
รวมต้นทุน/ค่าใช้จ่าย				52,135.00
กำไร				47,865.00

รายได้ (บาท)	/กก.	/ไร่	28.57/กก.	14,285.71/ไร่
ต้นทุน (บาท)	/กก.	/ไร่	15.04/กก.	7,519.29/ไร่
ผลตอบแทน (บาท)	/กก.	/ไร่	13.53/กก.	6,766.43/ไร่

	ปีปัจจุบัน	ปีก่อน
	บาท	บาท
รายจ่ายในครัวเรือน		45,000.00
หนี้สิน		50,000.00
เงินออม		55,000.00

(ลงชื่อ).....ผู้เก็บข้อมูล
(นางสาวปิยนุช กองราช)
วันที่ 5 สิงหาคม 2565